

ב-19 **סמוך מיעוטא** שאינם מטפחין לחזקה, שהחזקה והמיעוט שניהם מטהרין את העיסה, ואיתרע ליה רובא! שאין בכח הרוב של "רוב תינוקות מטפחין" לטמא את העיסה⁽¹⁴⁾.

הרי, שרבי מאיר סבר "סמוך מיעוטא לחזקה", ואם כן למה היה צריך רבי אמי לומר שטעמו של רבי מאיר משום רוב מעשיהן מקולקלין?

שנשאר ספק אצל הבועל.

14. **תוס'** [ד"ה סמוך] הקשו למה הוצרך לצירוף חזקה, והרי רבי מאיר חושש למיעוט, ונטהר מספק. ותיצו שאמנם אין צריך את צירוף החזקה למיעוט, אלא העיקר שלא תצטרף עם הרוב, כי אז יהיה המיעוט מיעוטא דמיעוטא. ויתכן שטעמם כדעת הר"ן לעיל [יא א] שברוב התלוי במעשה ומיעוט שאינו תלוי במעשה, אין הולכים אחר הרוב, ונמצא שאין צורך בחזקה, כי המיעוט משמש כחזקה שנשארה העיסה כדינה, שהרי מכריע שלא נעשה בה מעשה לטומאה. ועוד כתבו תוס' שרבי מאיר חושש למיעוט רק מדרבנן ולהחמיר, ורק בצירוף החזקה חושש לו מן התורה ומטהר, [וראה דבריהם לעיל יב א ד"ה פסח, והרמב"ן והרשב"א שם נחלקו וכתבו שרבי מאיר חושש למיעוט גם מדאורייתא].

ותוס' ביבמות [קיט א ד"ה מחוורתא] צידדו שאפילו במקום חזקה אינו חושש למיעוט אלא מדרבנן, ותמה על כך הגרעק"א מסוגיין שהקל רבי מאיר בעיסה אף בדאורייתא. וראה בית הלוי [ח"ב ז ח] שביאר כי תוס' דנו אם הביאור כבעל המאור שגם התינוק אינו ודאי טמא, ונמצא שהמיעוט שאין מטפחין מגרע את הכר של רוב תינוקות טמאים, ויתכן שרק באופן זה רבי מאיר סובר שמיעוט עם חזקה מברר מדאורייתא, אבל בכל מקום שהמיעוט כנגד הרוב ואינו מחסרו [שהרי הוא אינו חלק מעצם הרוב שדנים עליו אם נגע] לא יחשוש למיעוט אלא מדרבנן.

זאת נחלקו רבי מאיר ורבנן אם החזקה של העיסה מצטרפת למיעוט. אך הרמב"ן [כאן ושם] נקט ששורש הספק כבר הוכרע כי התינוק ודאי נגע, ובתוריד"ד [בקידושין שם] נקט שבאופן זה אפילו לרבי מאיר לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, ובהכרח שהביאור כתוס' שהספק אם נגע.

ובבית הלוי הבין שטעמם משום שאם ודאי נגע הורעה החזקה. ולכן נקט שכוונתם כהרשב"א הנ"ל שהחזקה מסתלקת ע"י שמתעסקים בשחיטה. אולם מדברי הרמב"ן והר"ן משמע שאי אפשר לקבוע על פי חזקת העיסה כי דינה תלוי בחזקת התינוק, וביאר **בשערי יושר** [ב ט] סברתם כי כיון שמקור הספק הוא התינוק, לא יתכן שהחזקה של העיסה עצמה תכריע את דין העיסה, כי אי אפשר להכריע את הספק שבתולדה קודם שהוכרע מקור הספק. אך בשחיטת חש"ו הרי הנידון רק על שחיטה זו ואין צריך להכריע את דין חש"ו בכל השחיטות.

ועדיין יש לתמוה מסוגיא בכתובות [יד א] שמעמידים אלמנה בחזקת כשרות כנבעלה ע"י בועל שהוא ספק. ולכאורה אין חזקתה מועילה לברר את מקור ספק של הבועל. [ראה בית יעקב ובית הלוי ושערי יושר שם שדנו בזה]. **ובאשר לשלמה** [תנינא יג] ביאר שהחזקה באופן שודאי נגע אינה מבררת אלא רק קובעת את ההנהגה, ולפיכך אל שייך לצרפה עם מיעוט לברר כנגד בירור הרוב, אך באלמנת עיסה שאין רוב כנגדה מועילה החזקה לברר את ספקה, אף

ושבכל ספק איסור יש להחמיר, וכיון שמוכח כי דעת רבי מאיר להתיר לשחוט אחריהם, הוכיח מזה רבי אמי שרבי מאיר סבר שרוב מעשיהם מקולקלין, ולכן נחשב ששחיתתן ודאי פסולה (16).

הורה רבי ברבי מאיר. והורה רבי, בפעם אחרת, כהכמיב, במחלוקתם שבמשנתנו.

ודנה הגמרא: **הי מינייהו דאחריתא?** איזו משתי ההוראות אמר רבי באחרונה, ובה חזר מהראשונה, כדי שנסמוך עליה למעשה.

תא שמע: דרבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא ורבי זירא הוו קיימי בשוקא דקיסרי, אפתחא דבי מדרשא. נפק רבי אמי מבית מדרש. אשכחינהו רבי אמי לרבי אבא ורבי זירא שעומדין על הפתח. אמר לחו רבי אמי: לאו אמינא לכו: בעידן בי מדרשא לא תקימו אבראי! כבר אמרתי לכם שאל

ומתצינן: טעמו של רבי מאיר לטהר אינו משום ש"סמוך מיעוטא לחזקה" מברר את המעשה כודאי, אלא שדעת רבי מאיר היא כי במקום שיש שני צדדין, שמצד אחד יש רוב, ומצד שני יש מיעוט וחזקה, הרי הדבר הוא כספק השקול. ולכן יש לחלק בין ספק עיסה שהוא ספק טומאה לספק שחיטה שהוא ספק איסור. **כי אם אמרו ספק טומאה לטהר וכי יאמרו ספק איסור להתיר!?** והיינו, שאת העיסה יש לטהר כיון שהתינוק שאנו מסתפקין בו אם נגע בעיסה הוא "דבר שאין בו דעת לישאל", ולמדו מסוטה שכל דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור (15).

מה שאין כן בשחיטת חרש שוטה וקטן, שאם היינו אומרים שרבי מאיר סובר שרוב מעשיהן מתוקנים הרי היתה השחיטה שלהם בספק אם היא כשרה [אף על פי שיש מיעוט שאין מעשיהן מתוקנים וחזקת איסור לפסול השחיטה] וממילא לענין "אותו ואת בנו" היה אסור לשחוט אחרי החרש שוטה וקטן,

וכן מבואר בדברי הרא"ה [בדה"ב א א] שהוכיח מסוגיין שלדעת רבי מאיר מיעוט וחזקה עדיף מרוב, והיינו שגם למסקנא רבי מאיר מטהר רק בצירוף שניהם. ולביאורם ליישב קושיית התוס' כמו שכתב הריטב"א בקידושין [פ א] שבמקום שהצדדים שקולים, מטהרים כדי שלא להרבות טומאה.

16. רש"י [ד"ה יאמרן] פירש שלהתיר איסור צריך רוב וחזקה, כי בלעדיהם רבי מאיר חושש למיעוט ששוחטין יפה. וביאר המהרש"א שכוונתו כי רוב לבד לא מועיל, משום החשש למיעוט, ולכן צריך עמו חזקה. ולביאורו היה רש"י צריך להוסיף כן על עצם דברי רבי אמי שרוב מעשיהן מקולקלין אינו מברר אלא בצירוף

15. תוס' [שם] הקשו הרי גם בטומאה יש נפקא מינה לאיסור דאורייתא כגון שנגע בתרומה. וביארו בשם רבינו חיים שלומדים מסוטה לטהר אפילו ספק טומאה ברשות היחיד באופן שהספק בדבר שאין בו דעת להשאל, ואפילו כשאין חזקת טהרה. וכן ביאר הרמב"ם בפיה"מ טהרות פ"ג.

אך מדברי רש"י [ד"ה ומשני] מבואר שהקולא בספק טומאה היא "ע"י חזקה ומיעוט" ולא משום שספק טומאה טהור, וכן פירש בנדה [יח ב ד"ה סמוך] שיש שתי סיבות לטהר כנגד סיבה אחת לטמא, ויתכן שטעמו משום שלביאורו הספק אם התינוק נטמא, ונמצא שהרוב והמיעוט אין בהם מעשה, ולכן אין המיעוט מכריע אלא בצירוף חזקה.

באחרונה?

תא שמע: דשלה רבי אלעזר לגולה: הורה רבי כרבי מאיר! ולכאורה תמוה והא רבי כרבנן נמי אורי ולמה לא הודיעם גם הוראה זו?

אלא, לאו, שמע מיניה, הא "הורה רבי מאיר", הוא דאחריתא! ועליה יש לסמוך למעשה, ולכן לא הודיעם את ההוראה האחרת.

ומסקינן: **שמע מינה!**

מתניתין:

שחט מאה חיות במקום אחד אינו צריך לכסות אחר כל שחיטה, אלא — **כסוי אחד לכולן!** שכשיגמור לשחוט את כל החיות יכסה את כולן בבת אחת⁽¹⁷⁾.

וכן אם שחט מאה עופות במקום אחד — **כסוי אחד לכולן!**

ואפילו אם שחט חיה ועוף במקום אחד — **כסוי אחד לכולן!**

רבי יהודה חולק על תנא קמא בדין האחרון

תעמדו בחוץ בשעת הלימוד בבית המדרש, **דילמא איכא אינש דמיצטרקא ליה שמעתא**, שמא יבא אדם לשאול דבר מה בבית המדרש, **ואתי לאטרודי!** שיתכן ולחכמים שבבית המדרש לא תהיה תשובה ברורה ויטרדו מלימודם כדי לענות לשאלתו, ואילו הייתם שם יכלתם להשיב על פי השמועה שבידכם.

רבי זירא על לבית המדרש, רבי אבא לא על!

הווי יתבי החכמים שבבית המדרש וקא מיבעיא להו: **הי מינייהו אמר רבי באחריתא?**

אמר להו רבי זירא: **לא שבקתון לי דאישייליה לסבא.** כשעמדתי בחוץ עם רבי אבא לא ידעתי שאתם דנים בפנים בשאלה הזאת, שאם הייתי יודע, הייתי שואל את רבי אבא **דלמא שמיע ליה מאבוב** [שהוא רבי חייא בר אבא], **ואבוב מיניה דרבי יוחנן!** **דרבי חייא בר אבא** [שהוא, כאמור, אביו של רבי אבא] היה מצוי אצל רבי יוחנן, וכל תלתין יומין היה מהדר תלמודיה חוזר על תלמודו קמיה דרבי יוחנן, ואולי שמע מרבי יוחנן תשובה לשאלה זו.

מאי הוי עלה בשאלה זו — איזו אמר רבי

כמיעוטא דמיעוטא.

17. בדין זה יש שני חידושים, א. שאין חסרון של עשיית מצות חבילות חבילות, וכמבואר בהערה הבאה. וכן משמע במאירי. ב. שאינם שתי מצוות חלוקות, ואף לדעת הסוברים שגופין מחלקין [כדלהלן] אין צריך לכסות את הראשון ואח"כ לשחוט את השני.

חזקה, ואינו קשור לתירוץ הגמרא על הקושיא למה לא יועיל מיעוט לחזקה.

אך **בלב אריה** ביאר שרש"י בא ליישב את קושיית המהרש"א "הנ"ל] למה צריך רוב, ולא יצטרף מחצה עם חזקה, ולכן כתב שרבי מאיר אינו סומך על בירור זה, כי עדיין הוא חושש למיעוט, ורק במקום רובא וחזקה נעשה המיעוט

"חיה או עוף", מתוך שהפסיק הכתוב ביניהם בתיבת "או", למדנו שכל אחד טעון כסוי בפני עצמו.

אמרו לו רבנן לרבי יהודה: הרי הוא אומר "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא"!

והוינן בה: מאי קא מהררי ליה רבנן לרבי יהודה. כיצד אפשר להוכיח מפסוק זה אם כיסוי אחד לכלן או לכל אחד בפני עצמו.

ומבארין: הכי קאמרי ליה רבנן: האי "אר" שנאמר בין "חיה" ל"עוף" לא בא לומר שכל אחד טעון כסוי בפני עצמו, כדברך, אלא מיבעי ליה — לחלק! שאם לא היה כתוב "או" הייתי אומר שאין חייב בכסוי אלא אם שחט גם חיה וגם עוף, לכן כתוב "חיה או עוף", לומר שגם אם שחט אחד מהם לבד חייב בכסוי. אבל לעולם אם שחט שניהם — כסוי אחד לכלן!

ורבי יהודה השיב לרבנן: "לחלק" בין חיה לעוף נלמד "אשר יצוד ציד חיה או עוף. . .

ואומר: אם שחט חיה ועוף במקום אחד לא ימתין עד גמר שחיטת שניהם אלא יכסנה את דם החיה תחילה, ואחר כך ישחוט את העוף ויכסה את דמו⁽¹⁸⁾.

גמרא:

תנו רבנן: "חיה" דכתיב בתורה בפרשת כסוי הדם, הכל משמע "חיה" — בין מרובה ובין מועטת! דהיינו בין אם שחט חיות הרבה ובין אם שחט חיה אחת בלבד.

וכן "עוף" דכתיב בכסוי הדם — הכל משמע "עוף" — בין מרובה ובין מועט!

מכאן אמרו: שחט מאה חיות במקום אחד — כסוי אחד לכלן! שחט מאה עופות במקום אחד — כסוי אחד לכלן! שחט חיה ועוף במקום אחד — כסוי אחד לכלן!

רבי יהודה אומר: שחט חיה — יכסנה תחילה, ואחר כך ישחוט את העוף. שנאמר

אחד, ולכן צריך לגמור מצוותו בראשון אף שמצד הכיסוי יכול לשחוט שניהם יחד ולכסותם יחד.

אך הרמב"ן כתב שאף אם אין צריך לגמור מצוותו הראשונה קודם תחילת השניה, צריך לכסות כל מין בפני עצמו, ומשמע שמצד הכיסוי אין לשחוט שני מינים במקום אחד ולכסותם יחד. ויש לדון מפני מה לא יכסם יחד, אם משום שמין השני מכסה על הראשון ולא מתקיימת מצוות הראשון [וכדלעיל פג ב לענין דם בהמה על חיה], או שמין מצוה אינו מונע את קיום המצוה בחבירו, אלא שאין עושיין מצוות חבילות חבילות [וכן משמע לשון המאירי במשנה אם יועיל כיסוי אחד לכמה שחיטות].

18. תוס' [פז א סד"ה ומכסין] כתבו ש"רבי יהודה מצריך לכסות בין חיה לעוף" והיינו שיקדים כיסוי דם החיה לשחיטת העוף, וביאר הרא"ש [סי' ו] שהכיסוי הוא גמר השחיטה וצריך לגמור מצוה ראשונה קודם שיתחיל בשניה, ונמצא שהחויב לכסות קודם שחיטת השני בא מצד השחיטה. [ומכאן מקור שיטת הפלתי שעיקר המצוה לכסות מיד אחר השחיטה, ויובא להלן].

וכן כתבו הר"ן והרא"ה שהטעם לכסות את דם החיה קודם שחיטת העוף הוא משום שהם שני מינים חלוקים, וצריך לגמור מצוותו של ראשון קודם שיתחיל בשני. והיינו שחילוק המינים מחייב את הגברא במצוה נפרדת על כל

יכול לומר שרק אם שחט חיה וגם עוף יהיה חייב בכסוי דמם, לפיכך כתבה התורה "או" לחלק, שכל אחד מהם אם שחטו טעון כסוי. אבל אין ללמוד מ"או" שאם שחט שניהם טעון כל אחד כסוי בפני עצמו, אלא יש לומר שכסוי אחד לכולן.

אמר רבי הנינא: מודה היה רבי יהודה שאף על פי שהוא מפסיק בפעולה של כסוי הדם בין שחיתת החיה לשחיתת העוף, מכל מקום **לענין ברכה** שמברכין על השחיטה⁽¹⁹⁾, **אינו מברך אלא ברכה אחת!** שהברכה שבירך בתחילה על שחיתת החיה

. ושפך את דמו וכסהו בעפר" **נפקא!** כי נאמר "דמו" בלשון יחיד, ומשמע כי חיה או עוף כל אחד מהם לבד טעון כסוי. ועל כרחק "או" האמור בין חיה לעוף בא לומר שלא יהא כסוי אחד לכולן, אלא כל אחד טעון כסוי בפני עצמו.

ורבנן השיבו לרבי יהודה: מ"דמו" אין ללמוד לחלק. כי "דמו" — **טובא משמע!** שדמים רבים יש במשמעות "דמו", **כדכתיב "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא"**, הרי שעל דמים הרבה של "כל בשר" כתבה התורה לשון "דמו". אם כן, עדיין הייתי

אך הביא בשם רבינו תם שאינו מברך על הכיסוי השני, שאין שחיטה מפסקת משום שיכול לשחוט ביד אחת ולכסות באחרת, וכדלהלן. והרמב"ן הביא שרבינו תם גרס בסוגיין "מודה רבי יהודה לענין ברכת הכיסוי" וכן פירש הרמב"ם בפיה"מ וכן פסק [שחיטה יד ה'] "השוחט עופות ומיני חיה במקום אחד מברך ברכה אחת וכיסוי אחד לכולם".

וביאר הרא"ש [סי' ד'] ששחיטה אינה מפסקת בין הכיסויים כמו שכיסוי אינו מפסיק בין השחיטות, והעיר שיש לחלק, כי בשחיטת החיה דעתו להמשיך ולשחוט עוף, רק גזיה"כ לכסות, וכיון שהוא צורך אינו מפסיק. [ויש לדון אם לרבנן שהוא רשות נחשב הפסק, או שאדרבא חידוש הוא שלרבי יהודה אינו הפסק ודוק]. אך כיסוי שהוא מצוה בפני עצמו וסילוק השחיטה לא תועיל ברכתו לכיסוי שאחריו, כי עשיות חלוקות מחלקין את הברכות]. והסיק כי כיון שבשעת כיסוי דעתו לשחוט ולכסות מועילה ברכתו לשני הכיסויים, וראה **תבואות שור** [יט כב] שדקדק מדבריו שהברכה מועילה כי השחיטה אינה הפסק, ולא משום שיכול לשחוט ביד אחת וכו' כמסקנא, ויתבאר להלן.

ומה שיכול לכסות מאה עופות יחד ואינו נחשב כחבילות חבילות, צריך לבאר כדברי **התשב"ץ** [ח"ב מב] שכלל זה שייך רק במצוות חלוקות ולא במצוה אחת שמוטלת עליו כמה פעמים ומזדרז בעשייתה כאחת.

אולם **תוס' בסוטה** [ח א] נקטו שכלל זה הוא רק מדרבנן, ואילו בסוגיין משמע שרבי יהודה ורבנן נחלקו בדרשת הפסוקים ומבואר **בתוס'** [ד"ה לחלק] שאין זו אסמכתא אלא דין דאורייתא [וראה רע"א ובית מאיר לשו"ע כח ט]. ויתכן שתוס' נקטו כן כדרכם שצריך לסיים מצוה ראשונה קודם, ודין אין מעבירין על המצוות הוא מדאורייתא, כמבואר **בתוס' יומא** [לג א].

19. **רש"י** [ד"ה לענין] פירש שאינו צריך לחזור ולברך על השחיטה השניה שעושה אחר הכיסוי. ודייק **הרשב"א** מדבריו שעל הכיסוי השני צריך לברך שוב, משום שרק כיסוי וברכתו אינם מפסיקים בין שחיטה לשחיטה, כיון שהכיסוי הוא צורך השחיטה ונחשב כאמירת "טול ברוך" שאינה מפסקת, אבל השחיטה השניה אינה צורך הכיסוי הראשון והיא מפסקת בין כיסוי לכיסוי.

דרב ברונא ורב הננאל, תלמידי דרב, הוו יתבי בסעודתא. קאי עליהו רב ייבא סבא והיה משמש לפנייהם בסעודה. אמרו ליה תלמידי דרב לרב ייבא סבא: הב לן כוס יין ליברך! לצורך כוס ברכה של ברכת המזון. ולאחר מכן נמלכו בדעתם. הדור, אמרו ליה — הב לן כוס יין לישתי, כדי לשתות ממנו!

מועילה גם עבור שחיטת העוף, ואינו צריך לברך פעם נוספת עליו. מפני שהכסוי שבין החיה לעוף אינו נחשב להפסק⁽²⁰⁾.

אמר ליה רבינא לרב אחא בריה דרבא. ואמרי לה: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מאי שנא מהא דתלמידי דרב?

לו מינים אחרים, וראה להלן שדעת רוב הראשונים באופן זה שנמלך לחייב ברכה אפילו באותו מין.

20. הרשב"א [תוה"ב א ה] דקדק מדברי רבי חנינא שדין זה הוא פשוט לדעת רבנן, והוצרך לחדשו רק לפי רבי יהודה. ולפרש"י שהנידון על הפסק הכיסוי בברכת השחיטה צריך לפרש כביאור הרא"ה והריטב"א במסקנא, שרק עשיית דבר חובה היא הפסק בברכה, אבל דבר הרשות אינו מפסיק, ולפיכך לרבנן שאינו חייב לכסות בין חיה לעוף אין הכיסוי מפסיק, ורק לרבי יהודה שמחייב לכסות קודם שחיטת השני צריך לחדש שכיון שיכול לכסות בידו אחת אין זה הפסק.

ולביאור הרא"ש לעיל שמצות השחיטה מחייבת את הפסק הכיסוי כדי לגמור קודם את מצוות השחיטה, נמצא שרק לרבי יהודה שמחייב להפסיק נחשב כעושה שחיטת כל מין בפני עצמה, אך לרבנן שיכול לשחוט כולן יחד נחשב שעושה הרבה שחיטות בהמשך אחד כי אין השחיטה מחייבת להפסיק בסופה.

ולשיטת רבינו תם והרמב"ם שרבי חנינא עוסק רק בברכת כסוי, לכאורה פשוט שהחידוש רק לרבי יהודה, שאף לדעתו מצות כסוי דם חיה אינה מצוה חלוקה מכיסוי דם העוף, וראה עוד להלן.

והריטב"א כתב שרש"י יכול לסבור כדעת רבינו תם, ובסברת המחייבים לברך ביאר, כי בשעת ברכת הראשון גם הבהמה השניה בעולם ויכול לשחוט ביד אחת וכו' ולכן אין הכיסוי הפסק, אך בעת ברכת הכיסוי הראשון אין הדם השני נמצא בעולם, ולכן הברכה לא חלה עליו והשחיטה עושה הפסק. וראה באור זרוע [שפז] שביאר כן, אך לא כתב את הטעם שהשחיטה עושה הפסק אלא רק שאין הברכה חלה על הדם שאינו בעולם.

והביא האור זרוע שהראב"ה גרס כר"ת שרבי יהודה מודה על ברכת הכיסוי, ונקט שרק על כסוי הדם של כמה בהמות מברך יחד כי כולו בגומא אחת, אך על כל שחיטה מברך בפני עצמה כי גופין מחלקים, [וראה ראב"ה עמ' מב]. ותמה על הגאונים שכתבו שצריך לברך על כל שחיטה שמא ישכח וידבר ביניהם. וכי משום חשש יברך בחינם, [וראה פרי חדש ותבואות שור [סי' יט] שדנו אם כשמכוון בברכה שלא תפטור אלא שחיטה זו אם מועילה כוונתו, ויתכן שמפני החשש יכוון כך].

ובשם רבינו שמואל בן חפני ורבינו קלונימוס כתב שמברכים על כל שחיטה, וצידד שכוונתם דוקא בשוחט חיה ועוף אך על מין אחד מברך ברכה אחת אפילו שוחט כמה בהמות. וראה בטור [סי' יט] בשם העיטור באופן שבאו לו בהמות נוספות אחר שגמר לשחוט אם צריך לחזור ולברך, או דוקא כשבאו

ולפיקך תמה רבינא הרי כשם שאמירת "הב ליבריך" נחשב הפסק וגמר של הסעודה, **הכא נמו כיון דאיטפל ליה לכסוי** של החיה נחשב הכסוי הפסק והיסח הדעת מן השחיטה הקודמת, וכאשר הוא בא לשחוט לאחר מכן את העוף — **איחייב ליה לברכה** על שחיטתו! (22)

אמר לחו רב ייבא סבא: הכי אמר רב: כיון דאמר "הב ליבריך", כל האומר כן גילה בדעתו שגמר סעודתו, ואיתמר ליה למשתי חמרא עד שיברך תחילה על היין [בורא פרי הגפן] (21), שהשתיה הזאת אינה מצטרפת לסעודה הראשונה!

והוא הדין שכיסוי שהוא גמר מפסיק את מעשה השחיטה הראשון אף שבדעתו היה להמשיך ולשחוט. [ועיין היטב ברש"י ברכות מב א ורשב"ם פסחים שם שאסור לשתות קודם ברהמ"ז אפילו בברכה משום היסח הדעת, וראה טעם אחר בשטמ"ק בברכות שם].

22. מקור פירוש רש"י שהנידון על ברכת השחיטה ולא על הכיסוי, הוא מקושיית הגמרא שהכיסוי הוא הפסק בין השחיטות [כביאורו בד"ה כיון דאיטפל].

ולביאור רבינו תם והרמב"ם שהנידון על ברכת הכיסוי, צריך לפרש שלמדו מהפסק הכיסוי בין שחיטה לשחיטה, שכל שחיטה נחשבת מעשה בפני עצמה וכיון שהכיסוי הוא גמר השחיטה, נמצא שמעשה כיסוי החיה חלוק מכיסוי העוף אף שאינם מצוות חלוקות. [ואף ששחיטה עצמה אינה מפסקת ביניהם כי היא נצרכת למעשה הכיסוי השני].

ומדוקדק כן ממה שהביא הרמב"ם דין זה להלכה — בברכת כיסוי — אף שרבי חנינא הוצרך לחדשו רק לרבי יהודה — כי יש בו חידוש מאידך לרבנן שאין הכיסויים נחלקים אף שהם חלק מהשחיטה. והר"ן כתב שהרי"ף הביא דין זה — בברכת שחיטה — כי נפקא מינה לדין באופן שכיסה בין השחיטות אף שאינו חייב, וקמ"ל שאינו הפסק. וראה בטור וב"י ולבוש שנקטו ששכח וכיסה, וכבר האריך לבארם בתורת יקותיאל.

21. רש"י ד"ה כיון דאמר] פירש שאסור לשתות עד שיברך לפניו, ודקדקו תוס' בדבריו שעל ידי ברכת הגפן מותר לשתות גם קודם ברכת המזון, וביארו שקושיית הגמרא, כי כשם שצריך לברך על היין מפני ש"הב לך ונבריך" נחשב כ"גמר", כך יתחייב לברך על השחיטה כיון שעשה גמר לשחיטה ראשונה בכיסוי הדם. ותמה המהר"ם שיף שהרי בשחיטה היתה דעתו גם על השחיטה שאחר הכיסוי ולכן אין הכיסוי מפסיק, ואינו דומה לשתיי יין שרצה לסיים אכילתו. ובתפארת יעקב כתב שהראיה ממה שהגמר מפסיק אף שדעת כל המסובים לשתות מכוס של ברכת המזון [וראה תורת חיים שדרכם היתה לקבוע על יין אחר המזון]. ולביאור הרשב"א שכיסוי אינו מפסיק משום שנחשב כ"טול ברוך" בסעודה, בהכרח שגם ברכת המזון נחשבת כ"טול ברוך" כי היא מחמת הסעודה.

אמנם הרמב"ם [ברכות ד ח] והריטב"א נקטו שאסור לשתות מהיין קודם ברכת המזון ואפילו בברכה, וביאר הכסף משנה כי כיון שאמרו "הב לך ונבריך" כאילו התחילו לברך, ולפירושם לכאורה תמוה הדמיון להפסק בשחיטה שהרי אין הנידון משום היסח הדעת. ובהכרח שהכוונה לדמות כיסוי לברהמ"ז שאף על פי שדעתם להמשיך בשתייה אחר הברכה, כיון שנחשב כהתחילו לברך נעשה היסח הדעת בשתייה, [וכן מבואר בפסחים קג ב שהיסח הדעת הוא הגורם לחייב ברכה בהפסק לברך].